Oponentský posudek na diplomovou práci Mgr. Miroslavy Breburdové, Každodennost příslušníka četnického sboru v Čechách v první polovině 20. století, Praha 2019, 86s.

Problematika každodennosti náleží k významným a také atraktivním segmentům zkoumání minulosti, včetně českých moderních dějin. Mgr. M. Breburdová si v tomto směru zvolila netradiční oblast, tj. každodenní život četníků na území Čech v první polovině 20. století, kdy společnost prošla několika zásadními mezníky datovanými do let 1918, 1938/39 a 1945. Předloženou diplomovou práci standardně zahajuje úvod s vymezením jejího tématu, stanovení cílů zkoumání a představení struktury výkladu. Následuje neméně „klasické" pojednání o pramenech a literatuře. Poněkud chudší je rozbor literatury pro sféru každodennosti. Uvedení jediné studie v úvodu písemného kompletu je trochu málo, zvlášť když je tento text zaměřen na období totalitních režimů, kdy bezpečnostní sbory mají jiné poslání i pravomoci diktované ideologicky v zájmu razantně prosazované jedině platné politické doktríny. Metodickou inspiraci pro historické zkoumání každodennosti v první polovině minulého století by bylo možné hledat např. v knize „Z dějin české každodennosti" (ač zde jde o 19. století) autorského tria Milena Lenderová, Tomáš Jiránek, Marie Macková, v nejnovějším velmi rozsáhlém kolektivním díle „Republika Československá" editovaném Dagmar Hájkovou a Pavlem Horákem či pro dobu druhé Československé/Česko-Slovenské republiky a okupace zbytku českých zemí nacistickým Německem v dílech autorského tandemu Jan Gebhart – Jan Kuklík, st. Velmi pozitivně pak hodnotím analýzu pramenů, který ukazuje nejen obeznalost, ale také schopnost orientace ve fundamentálních zdrojích výzkumu, kde autorka navíc nezapře archivářku.

Jádrem textu je logicky část třetí, věnovaná „Každodennosti příslušníka četnického sboru v Čechách s důrazem na období 1918-1945", jež je členěna do tří oddílů. V prvním z nich je nastíněno formování četnického sboru v letech 1850-1945 a stručně představena četnická služba v Čechách 1918-1945. Mgr. Breburdová zde ukázala, že dokáže téma podat v koncizní zkratce, a to na základě dostupné literatury mírně okořeněné aktovým materiálem. U četnické služby je vhodné ještě připomenout, že byl značný rozdíl mezi stanicemi v „bohabojném" českém vnitrozemí či v pohraničí osídleném německým etnikem ve dvacátých letech 20. století a exponovanými četnickými stanicemi v době sociálních a ve druhé polovině třicátých let především nacionálních pnutí ústících do dramatických konfliktů. „Klidná služba" ve vesnicích, městysech či malých městech nebyla nijak namáhavá, „každý zde znal každého" a

po několika letech s dobrou orientací v místních poměrech bylo možné vyhlížet z oken stanice, chodit na obchůzky, při nichž se zjišťovalo, co kde dozrává, kde budou zabíjet apod. a řešit drobnou kriminalitu v podobě krádeží, zejména polního a lesního pychu, hospodských pranic, zřídka tzv. domácích zabíječek, jak profesionálové označují kolize v rodinách s tragickým vyústěním, kdy pachatel byl zřejmý atd. Oživení v takových časech nastávalo např. tehdy, když se k hranicím okrsku četnické stanice přiblížila skupina kočovných Romů. Tehdy četníci vybíhali s nasazenými bodáky, aby ji co nejtěsněji obklopili a provedli svěřenými lokalitami.

Po informacích o četnické službě jako takové následují stěžejní subkapitoly nazvané „Volný čas a rodina“ a „Sociální a zdravotní otázky“ zpracované s náležitou invencí a zaujetím. Četníci tvořili specifický prvek společnosti, kdy v tomto svébytném ozbrojeném sboru byla výrazná diference mezi životem svobodného četník, který byl v podstatě „stále ve službě“, neboť na stanici i bydlel a trávil většinu volného času a jeho životem po sňatku, kdy se vzdaloval společenství „kamarádů ve zbrani.“ Do středobodu jeho služebního volna se dostávala manželka a rodina, kterou musel zabezpečit a také se jí alespoň v nezbytné věnovat. V nejednom případě bylo také pro nastupujícího četníka žádoucí, aby se co nejdříve představil manželce pana vrchního a získal si její sympatie, což pak se pozitivně odrazilo v jeho postavení na stanici. Logicky by tyto pasáže bylo možné dále rozvíjet a dotvářet a detailně se zabývat otázkami stravování, včetně druhů jídel (k dispozici jsou recepty četnických kuchařek), byť stejně nejvíce záleželo na kvalitách a umu hospodyň, dále hygieny, ať již osobní, jež se v mladých mužských kolektivech často příliš nepřehání, zajištění a praní prádla, čištění uniforem, které při obchůzkách dost trpěly apod. Nicméně předvedené či alespoň v textu naznačené všední dny i festivity (státní, místní) považuji za odpovídající i dostatečně instruktivní.

Zdařilá je autorčina písemná prezentace péče o zdraví četníků, struktury četnických lékařů a připomenutí zdravotního stavu příslušníků četnického sboru. Hmotné zabezpečení četníků byla na celkem solidní, i když nijak excelentní úrovni. Při skromnějším způsobu života, a nic jiného převážné většině nezbývalo, stačilo zajistit je samé i jejich rodiny, přičemž velkou výhodou byly penze na konci kariéry, které vesměs dosahovaly výše posledního platu. Sociálně četníci náleželi ke středním vrstvám, a to na úrovni strážmistrů, štábních strážmistrů a praporčíků k nižším středním, od úrovně vrchních strážmistrů/velitelů stanic ke středním středním a důstojníci od cca úrovně okresních velitelů k vyšším středním stratům. Četníci byli také jen lidé a ambicióznější z nich nepochybně rozvažovali své sňatkové strategie a zejména začleňování do sítí lokálních elit, což jim mohlo zvýšit osobní prestiž a někdy i napomoci

v kariéře. Mnoho četníků bylo nakonec na své pozici docela spokojeno, ale našli se i takoví, kteří se snažili dostat ve sboru výše či přejít do lukrativnějšího zaměstnání. Závěr atestačního textu vcelku optimálně shrnuje zjištěné poznatky a zařazuje je do patřičného kontextu. Dílo je vybaveno adekvátním poznámkovým aparátem, seznamem použitých pramenů a literatury a zajímavou obrazovou přílohou.

Celkově Mgr. Miroslava Breburdová prokázala schopnost samostatné odborné historické práce, zkoumané téma zvládla po stránce metodické i faktografické a přinesla nové poznatky, které obohacují dosavadní znalosti dané problematiky. Její diplomovou práci proto doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit stupněm výborně.

V Praze, dne 19. 5. 2019

Doc. PhDr. Jiří Šouša, CSc.